

Osmanlı Devleti'nin Tunus üzerinde hâkimiyetini sürdürmek istemesine karşılık Ahmed Bey, Fransa ile kurduğu yakın ilişkilere güvenerek bağımsızlığını Osmanlı yönetimine kabul ettirmek istiyordu. Fransa Kralı Louis-Philippe'in oğullarının 1845'te Tunus'u ziyaret etmelerinden sonra, maiyetiyle birlikte ertesi yıl kralın kendisine gönderdiği bir gemiyle Fransa'yı ziyaret etti ve burada debdebeli bir şekilde karşılandı. Fransa'da bağımsız bir hükümdar gibi muamele görmesini Osmanlı sefiri Süleyman Bey protesto ettiyse de bir tesiri olmadı. Programında Londra ziyareti de varken, İngiltere hükümetinin kendisini kraliçeye Osmanlı sefirinin takdiminde ısrar etmesi üzerine bu ziyaretten vazgeçti.

Osmanlı-Tunus münasebetlerindeki bu çatışma halî, Fransa'nın Tunus'a yerleşmesini kendi menfaatleri açısından daha tehlikeli gören İngiltere'yi harekete geçirdi ve İngiliz başkonsolosu Sir Strafford Cannig'in aracılığı ile uzlaşmayla sonuçlandı. Neticede Ahmed Bey isteklerini Osmanlı yönetimine kabul ettirdi; üzerinde hatt-ı hümâyûn bulunan bir ferman gönderilerek halefleri için geçerli olmamak üzere yalnız kendisine bağımsızlık tanındı (1848). Bundan sonra Ahmed Bey padişaha çeşitli hediyeler yolladı. Kırım Savaşı'nda Ruslar'a karşı Osmanlı ordusunda savaşmak için bir Tunus kıtasını İstanbul'a göndermesinden memnun olan Sultan Abdülmecid, onu iftihar nişanı ve çeşitli hediyelerle ödüllendirdi.

Debdebe ve israf içinde yaşayan Ahmed Bey 30 Mayıs 1855'te öldü. Beyliği döneminde halktan sık sık zorla para toplamaya kalkışması üzerine çeşitli isyanlar olmuş, büyük masraflarla inşa

ettirdiği Muhammediyye Sarayı da tamamlanamamıştır. İsrâf derecesinde gösteriş ve sefahate düşkünlüğü kendisini tarih önünde töhmet altında bıraktığı gibi takip ettiği iç ve dış politika, beyliği içeride çöküntüye, dışarıda ise Fransa'nın sömürgesi olmaya doğru götürmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Ebû Dînâr, *el-Mü'nis fî aḥbâri İfrîkiyye ve Tânis*, Tunus 1350/1932; İbn Ebû'd-Diyâf, *İthâfû ehli'z-zamân bi-aḥbâri mülûki Tânis ve 'ahdi'lemân* (VI. bl. *Devletü Aḥmed Bey*, nşr. Ahmed Abdesselem), Tunus 1935; Muhammed es-Senûsi, *Müsâmerâtü'z-zarîf bi-hûsnü't-ta'rif*, Tunus 1926, s. 54; Aziz Samih, *Şimâli Afrika'da Türkler*, İstanbul 1937, II, 170-171; K. J. Perkins, *Tunisia*, Colorado 1986, s. 69-72; Jamil M. Abu'n-Nasr, *A History of the Maghrib in the Islamic Period*, Cambridge 1987, s. 272-276; André Martel, "L'armée d'Ahmed Bey d'après un instructeur français", *Les Cahiers de Tunisie*, sy. 4, Tunus 1956, s. 373-407; Ahmed Abdesselem, "Contribution à l'étude de la politique et de l'administration d'Ahmad Bey (1837-1855) La délégation de pouvoirs de 1846", a.e., XIX/73-74 (1971), s. 109-118; G. Yver, "Ahmed Bey", *IA*, I, 180-181; a.mlf.—M. Emerit, "Ahmad Bey", *EI²* (İng.), I, 281-282.

MEHMET MAKSUDOĞLU

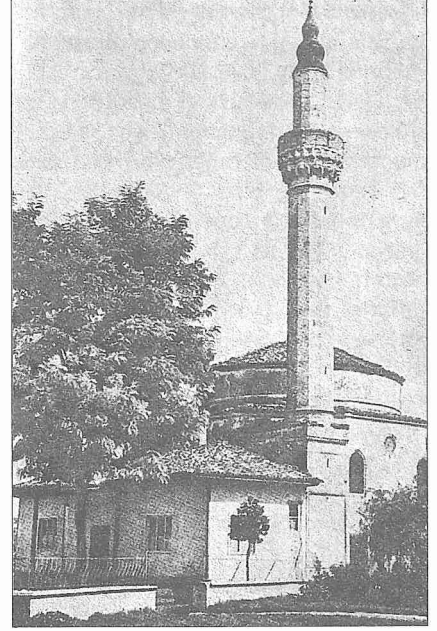
AHMED BEY, Dukakinzâde

(bk. DUKAKİNZÂDE AHMED BEY).

AHMED BEY CAMİİ

Bulgaristan'ın
Hezargrad (şimdiki Razgrad)
şehrinde bulunan
XVII. yüzyıl başlarına ait bir cami.

Kapısı üstündeki kitâbenin *ebced**i 1017 (1608-1609) tarihini vermektedir. Cami itinalı bir işçilikle tamamen kesme taştan yapılmış olup yüksek ve sağır

Ahmed Bey Camii - Hezargrad / Bulgaristan (Ayverdi'den)

kasnaklı bir kubbe ile örtülüdür. Sonradan eklenen son cemaat yeri modern bir ev gibidir. Kesme taş minaresi ise mukarnaslı şerefe çıkması ile orijinal biçimini korumuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri IV*, s. 52.

SEMAVİ EYİCE

AHMED BÎCAN

(ö. 870/1466'dan sonra)

Envârü'l-âşkın adlı eseriyle tanınan âlim ve mutasavvîf.

XV. yüzyılda yaşayan Türk âlim, mutasavvîf, mütercim ve nâsirlerindedir. Yazıcıoğlu, Yazıcızâde veya nâdiren İbnü'l-Kâtib (Ahmed) dahi denilmekle beraber daha çok Bican lakabıyla meşhur olmuştur. *Muhammediyye* adlı manzum eseriyle tanınan Yazıcıoğlu Mehmed'in (ö. 855/1451) küçük kardeşidir. Babaları, Yazıcı (Kâtib) Sâlih'tir (Sâlihüddin?). Bu ismin eski veya yeni bir kısım eserlerde Selâhaddin şeklinde zikredilmesi yanlıştır (Çelebioğlu, s. 173 vd.). Bu bakımdan iki kardeş ve daha ziyade de Mehmed (Muhammed), Yazıcıoğlu lakabıyla şöhret kazanmıştır. Dedeleri, hakkında hiçbir bilgimiz olmayan Süleyman adında bir zattır.

Ahmed Bican'ın açık türbesi - Gelibolu / Canakkale

Yazıcı Sâlih, bazı rivayetlere göre Ankara veya Bolu civarındandır. Devlet hizmetinde *kâtip** olarak çalışmıştır. 811'-de (1408) tamamladığı, Anadolu'da astroloji sahasında muhtemelen Türkçe ilk manzum eser olan beş bin beyte yakın "melhame" nevinden *Şemsiyye*'sini, Ankara'da yaşayan Devlet Han ailesinden İskender b. Hacı Paşa'ya ithaf etmiştir. Mezarı, kesin olarak belli değilse de şifahî rivayetlere göre Gelibolu'da, elli altmış sene öncesine kadar türbe olan ve bugün Yazıcıoğlu Mescidi denilen bina da bulunmaktadır.

Ahmed Bîcan, babası ve ağabeyi, Malakara'dan veya ona bağlı Kadıköy'ünden gelip Gelibolu'ya yerleşmişlerdir. Bu itibarla onun Malkara veya Kadıköy'ünde doğduğunu tahmin etmek mümkünse de *Envârü'l-âşîkîn*'de yer alan, "Hak Teâlâ Hazretleri, miskin Ahmed-i Bîcan'ı, deniz kenarında gaziler şehrinde, Gelibolu'da yarattı" (İstanbul 1305, s. 403) ifadesinden, Gelibolu'da doğduğunu da söylemek mümkündür. Ahmed Bîcan'ın devrinin ilimlerini tahsil ettiği, Arapça'yı ve Farsça'yı gayet iyi bildiği eserlerinden de anlaşılmaktadır. Kendi ifadesiyle de sabit olduğu üzere mezhepçe Hanefî, tarikat olarak da Bayramî'dir. Devrinin "mâna sultanı" telakki edilen Hacı Bayrâm-ı Velî'nin (ö. 833/1429) Yazıcıoğlu Mehmed'i ve kardeşi Ahmed Bîcan'ı irşadı, onun, Sultan II. Murad ile görüşmek için Edirne'ye seyahati dolayısıyla vuku bulmuştur. Bayramiyye erkânından olan *riyâzet** sebebiyle devamlı oruç tutup çile çıkarmasından veya yine Bayramiyye esaslarından olan aşk ve muhabbetinin, âşıklığının çokluğundan yiyip içmekten kesilmek ve bedenen de çok zayıflamakla "Bîcan" (cansız) sıfatıyla meşhur olduğu söylenmektedir. Çilehanesi, ağabeyi Yazıcıoğlu Mehmed'in, Gelibolu'da Namazgâh yöresinde Hamzakoyu sahillerindeki büyük bir kaya blokuna oyulmuş, birbiri içinden geçilen iki küçük hücrenin üzerindeki bir hücre imiş ki bugün bu kısım mevcut değildir. *Envârü'l-âşîkîn*'deki, "Elhamdülillâh ki Gelibolu'da nice kez kâfir ile ceng idüp gazâlar idüp dururuz. Gâh kâfir bize geldi. Gâh biz kâfire varup dururuz" (Süleymaniye Ktp., Hasib Efendi, nr. 211, vr. 285^a) sözlerinden, Ahmed Bîcan'ın veya iki kardeşin sadece şeyh ve derviş olmayıp hem nefislerine ceza, "hem de düşman ile gazâ" ettikleri anlaşılmaktadır (bk. *Muhammediyye*, haz. Âmil Çelebioğlu, IV, 820).

Ahmed Bîcan'ın ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Babasının *Şemsiyye*'sini yine aynı adla 870 (1466) tarihinde nesre çevirdiğini doğru kabul edersek en erken zikredilen tarihte veya müteakip yıllarda ölmüş olmalıdır. Bu yüzden 1455 yılını veya gösterilen başka tarihleri doğru kabul etmemek gerekir. Mezarı, eskiden Yazıcıoğlu Mezarlığı adını taşıdığı halde günümüzde aynı isimle park haline getirilmiş olan yerde, ağabeyi Yazıcıoğlu Mehmed'in kabrinin takriben 150 adım ilerisindedir. Evliya Çelebi'nin ihtiyatla naklettiği, Ahmed Bîcan'ın mezarının Sofya'da olduğu iddiası (*Seyahatnâme*, V, 232) veya yine E. Hakkı Ayverdi'nin Gelibolu'da, içinde iki lahit bulunan kapalı türbeyi ona ait göstermesi (*Osmanlı Mimârisi II*, s. 493 vd.) yanlıştır. Ayrıca kabrin biraz aşağısında İstanbul yolu kenarında, biri 807 (1404) ve diğeri daha sonraki yıllara ait iki kitâbesi olan Yazıcıoğlu Çeşmesi bulunmaktadır. Bu çeşmenin ilk kitâbesi ve muhtemelen kurna taşı eski olup diğer kısımları yakın devirlerde inşa edilmiştir.

Eserleri. 1. *Envârü'l-âşîkîn**. Ahmed Bîcan'ın, bütün Türk-İslâm âleminde şöhreti günümüze kadar devam eden en mühim ve en hacimli eseridir. Ağabeyi Yazıcıoğlu Mehmed'in *Meğâribü'z-zamân li-ğurûbil-esyâ² fil'-âyın ve'l'-âyân* adlı Arapça eserinin Türkçe serbest bir tercümesidir. Ahmed Bîcan dünyanın vefası olmadığını, bu sebeple bir yâdigâr bırakmasını kardeşine teklif eder. Bunun üzerine o da *Meğâribü'z-zamân*'i kaleme alır ve Ahmed Bîcan'a Türkçe'ye çevirmesini söyler. *Envârü'l-âşîkîn* böylece yazılmış olur. Yazıcıoğlu Mehmed, ayrıca kendi yazdığı bu eseri *Muhammediyye* adıyla manzum olarak Türkçe'ye de tercüme etmiştir (*Envârü'l-âşîkîn*, Süleymaniye Ktp., Hasib Efendi, nr. 211, vr. 284^b vd.). Gelibolu'da yazılan ve 850 (1446) yılında başlanıp 855 Muharreminde (Şubat 1451) tamamlanan bu eserin pek çok yazma ve matbu nüshaları vardır. 2. *Acâbü'l-mahlûkât*. Zekeriyâ b. Muhammed el-Kazvî'nin (ö. 682/1283) aynı addaki kozmografya, coğrafya ve biyolojiye dair Arapça eserinin hulâsa şeklinde ve serbest bir tercümesi olup 857 (1453) yılında Gelibolu'da tamamlanmıştır. Franz Taeschner (*TM*, II, 271) ve İ. Hakkı Uzunçarşılı (*Osmanlı Tarihi*, II, 598), *Acâ'ibü'l-mahlûkât ve garâ'ibü'l-mevcûdât*'in Ahmed Bîcan tarafından yapılan tercümesinin

Osmanlı Türkleri'nde coğrafya ile ilgili ilk eser olduğunu söylerlerse de aynı eser, daha önce Rükneddin Ahmed adında bir zat tarafından Türkçe'ye tercüme edilip Çelebi Sultan Mehmed'e takdim edilmiştir (Adıvar, s. 14). Yer yer tasavvufî ve didaktik hususiyeti de olan bu eser göklere, ay, güneş ve diğer gezegenlere, günlerin faziletlerine, ayların özelliklerine, denizlere, yedi iklimle, dağlara, nehirlere, maden ve mücevherlere, bitkilere, insana, hayvanlara dair olup daha çok bunların efsanevî ve acayip yönleri üzerinde durulmuştur. 3. *Dürr-i Mekkûn*. On sekiz bin âleme işaret olarak on sekiz babdan meydana gelen bu eserde çeşitli âyet, hadis, temsil ve hikâyelerle dünyanın yaratılışı, bazı peygamberlerin ahvali ve kıyamet âlâmetleri anlatılmıştır. Tek bir eserin tercümesi olmaktan çok bir derlemeye benzerdir. Dinî, tasavvufî, didaktik ve efsanevî mahiyetteki bu eserin birinci babı göklerdeki acayıplıklar, melekler, arş, *kürsî**, cennet, cehennem, ay, güneş, yıldızlar; ikinci babı yerler ve yerlerde olan acayıplıklar, cehennem; üçüncü babı yeryüzü; dördüncü babı hende-se ilmi ile iklimler, günler ve saatler; beşinci babı acayip dağlar; altıncı babı nehirler ve adalar; yedinci babı şehirler ve iklimleri; sekizinci babı mescidler ve manastırlar; dokuzuncu babı Süleyman peygamberin tahtı ve saltanatı; onuncu babı Belkıs'ın saltanatı ve Süleyman peygamberle görüşmesi; on birinci babı ömürlerin takdiri; on ikinci babı hisim-dan helâk olan yerler; on üçüncü babı otlar ve yemişler; on dördüncü babı sûretler ve bazı yerler; on beşinci babı *sîmurgu anka**; on altıncı babı *cifr** remizleri; on yedinci babı esrât-ı saat (kıyamet âlâmetleri); on sekizinci babı halkın ve beylerin ahvali, işleri ve bazı uhrevî meseleler beyanındadır. 4. *Kitâbü'l-Muntehâ ale'l-Fusûs*. Kısaca *Muntehâ* olarak tanınan bu eser, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin *Fuşûşü'l-hikem*'inin Müeyyed Cendî şerhine, Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muntehâ* adıyla yine Arapça olarak yazdığı şerhin Ahmed Bîcan tarafından yapılan Türkçe tercümesidir. Bazı nüshalara göre 857 (1453) veya 870 (1466) yılında Gelibolu'da tamamlanan eserde peygamber kıssalarından, dört halifeden, bazı evliya menâkıbından ve çeşitli tasavvufî konulardan bahsedilmektedir. Ahmed Bîcan eserinde yüz kişinin adını zikrettiğini, otuz peygamber, otuz velî, yirmi âlim ve yirmi

akıllıdan bahsettiğini ve elli hikâye dercettiğini, *İstîlâhât-ı Şûfiyye*'den, *Tezkire-i Evliyâ*'dan, muhtelif tefsirlerden, İncil, Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'den istifade ettiğini belirtir. Genel mahiyette sekiz kısma ayrılabilirceserinin birinci kısmı tasavvufî olarak yaratılıştan, insan ve derecelerinden, âşık, ârif, vâkîf vb. istilâhlarla çeşitli âlemlerden bahsederek ve her birine "temhîd" adı verilen on dört bölümden meydana gelmektedir. İkinci kısım olarak alınabilecek bölüm, peygamberler fassından (fasl) teşekkül etmektedir ki asıl *Fuşûsü'l-hikem*'den tercüme edilen kısım burasıdır. Üçüncü kısımda *rü'yetullah**, vahiy sırları, Hz. Peygamber'in hicreti, Hz. Peygamber'in, Hz. Fâtıma'nın, dört halifenin, Hz. Hasan ve Hüseyin'in vefatları ve *esmâ-i hüsnâ** konu edilmiştir. "İstîlâhât-ı Sûfiyye" başlığını taşıyan dördüncü kısım, Kemâleddin Abdürrezzâk el-Kâşî'nin aynı adlı Arapça eserinden kısaltılarak tercüme edilmiştir. İttihad, bûdelâ, cem', cem'u'l-cem' gibi yüz yirmi dört civarında tasavvufî terimin izah ve tarifleri yapılmıştır. "Menâzilü's-sâirîn" başlığını taşıyan beşinci kısım da Hâce Abdullah-ı Ensârî el-Herevî'nin aynı isimli Arapça eserinden tercümedir. Bu kısımda bidâyet, ebvâb, muâmelât, ahlâk, usul... gibi on menzil, her menzilin de meselâ bidâyet menziline yakaza, tövbe, inâbe, muhasebe, tefekkür vb. olmak üzere on babı bulunmakta, böylece yüz on terim tasavvufî mahiyette ele alınmaktadır. Altıncı kısım Hz. Peygamber'in nübüvvetine, Kur'an, mi'râc, abdest, namaz, hicret, cuma, ezan, Kâbe, zekât, hac, ölüm... sırlarına dairdir. Yedinci kısımda Habîb-i Acemî, İbrâhîm b. Edhem, Bişr el-Hâfî, Bâyezîd-i Bistâmî, Cüneyd-i Bağdâdî gibi evliyanın sözlerine yer verilmiştir. Sekizinci ve sonuncu kısım ise kıyamet âlâmetlerine, cehennem ve cennete dairdir. Ebüssuûd sülâlesinden Bahâzâde Deriş el-Hâc Abdürrahîm-i Nakşibendî, Ahmed Bîcan'ın *Müntehâ*'sını beğenmeyecek yine aynı tercümeyle *Lübb-i Müntehâ-yı Fusûs* adıyla özetleyerek Türkçe'ye aktarmıştır. 5. *Şemsiyye*. *Melhame* veya *Bostânü'l-hakâyık* adıyla da anılan Ahmed Bîcan'ın bu eseri, babası Yazıcı Sâlih'in aynı adı taşıyan mesnevi tarzındaki manzumesinin nesre çevrilmiş şeklindedir. Astroloji, astronomi ve meteoroloji ile ilgili ve yer yer orijinalindeki bazı beyitleri de ihtiva eden eser 870 (1466) yılında tamamlanmıştır. Yılın on

iki ayı itibariyle on iki babda her ayın yirmi beş nişanı üzerinde durulur. Her ayın ilk ve diğer günlerinde, güneş veya ay tutulduğunda, güneş veya ay hâlelendiğinde, yeni ay, yıldız kayması, şimşek görüldüğünde, fazla yağmur, dolu, kurbağa yağdığına, zelzele vb. şeyler olduğunda, bazan "Rum iklimi", "Acem diyarı" diye yer belirtilerek bilhassa kıtlık, bolluk, ucuzluk, pahalılık, barış, savaş, hastalık, sağlık gibi şeylerden hangilerinin meydana geleceğine işaret edilir. 6. *Cevâhîrnâme*. Ahmed Bîcan'ın bilinen tek manzumesidir. Kırk beyit civarındaki bu mesnevide yakut, elmas, zümrüt, firûze, akik gibi mücevherlerin daha çok tıbbî yönden tedavi ve tesirleriyle ilgili özellikleri konu edilmiştir (eserlerinin bazı yazma nüshaları ve bunlardan basılmış olanları için bk. bibli.).

Ahmed Bîcan'ın peygamberler tarihi ile ilgili, *Ravhu'l-ervâh*, *Ravzatü'l-ervâh* veya *Revvihu'l-ervâh* gibi farklı okunuşlarla adı belirtilen bir eserden de bahsedilir (TA, I, 251; Gövsa, s. 19). Ancak elde herhangi bir nüshası bulunmadığından bu husustaki kayıtların doğruluk derecesini tesbit etmek mümkün olamıyor. Belki de bu eser, *Envârü'lâşîkîn* veya *Müntehâ*'nın peygamberler bölümünün ayrıca istinsah edilmiş şeklidir. Nitekim *Envârü'l-âşîkîn*'den alınan "Bal Tefsiri", *Müntehâ*'dan alınan "İstîlâhât-ı Sûfiyye" ve "Menâzilü's-sâirîn" gibi bölümlerin müstakîl bir eser olarak yazma veya matbu nüshaları bulunmaktadır. Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediyye*'sinin tesiriyle Diyarbekirli Ahmed Mürşid'in (ö. 1760) nasihatnâme nevinden *Ahmediyye* isimli mesnevisini de Ahmed Bîcan'ın eseri zannedenler olmuşsa da bu manzume ona ait değildir.

Ahmed Bîcan'ın eserleri, hemen hemen dinî, tasavvufî ve efsanevî veya mitolojik karakterdedir. Bir kısım eserlerinde kıyamet âlâmetleri vb. gibi bazı konular müşterektir. Âlim ve mutasavvıf olmakla beraber teliften çok tercüme ve derleme nevinden mensur eserler yazmıştır. Ekseriya tasavvuf veya tekke edebiyatı şair ve müelliflerinde görüldüğü üzere Ahmed Bîcan da sanat gayesi gütmeyiz. Muradı, "hakikat ve şeriat icilerini cemeylemek, dünya ve âhîret esrarına yol bulmaktır" (*Müntehâ*, "Sebeb-i Te'lif"). "Âdem cihanda hayr ile anıla. Zîrâ ki bir gün gele, benden ve

senden bir nişan kalmaya, illâ bu sözler bâki kala" (a.y.) diyerek gayesinin hayırla yâdedilmek olduğunu belirten Ahmed Bîcan, "Yazılan birçok âsâr Arabî ve Fârisî olmakla ancak ehline zâhirdi. Bu yüzden Türkî yazdım ki herkes faydalansın" (a.y.) ifadesiyle tutumunu belirtmiş olmaktadır. Dili, bugün de anlayabileceğimiz bir sadelikte ve akıcılıktadır. İddiası olmamakla beraber cümlelere rastlamak mümkündür. Cümleler çok kere kısadır. Tercümeden kaynaklanmakla birlikte asırlarca önce devrik cümlelerin güzel örneklerini vermiştir. *Envârü'l-âşîkîn*'i yüzyıllar boyunca halk arasında sevilerek okunagelmüş olan Ahmed Bîcan, bilhassa Türk nesir tarihi açısından ihmal edilmemesi gereken bir isimdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed Bîcan, *Acâibü'l-mahlûkât*, İÜ Ktp., TY, nr. 6797; a.mlf., *Cevâhîrnâme*, Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 3452, vr. 72^b-74^a; a.mlf., *Dürr-i Mekkün*, Süleymaniye Ktp., Pertevniyal, nr. 456; a.mlf., *Envârü'l-âşîkîn*, Süleymaniye Ktp., Hasib Efendi, nr. 211; a.e., İstanbul 1305; a.e. (haz. Mehmet Figani), İstanbul 1970; a.e. (haz. Ahmet Kahraman), İstanbul 1973; a.mlf., *İstîlâhât-ı Sâfiyye*, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 5310, vr. 37^a-43^a; a.mlf., *Müntehâ Tercümesi*, Süleymaniye Ktp., Kılıç Ali Paşa, nr. 630; a.mlf., *Şemsiyye*, TSMK, nr. R 1751; Herevî, *Menâzilü's-sâ'irîn*, Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2101; Kâşânî, *İstîlâhâtü's-şâfiyye*, Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi, nr. 725; Yazıcıoğlu Mehmed, *Meğâribü'z-zamân*, Nuruosmaniye Ktp., nr. 2593; a.mlf., *Muhammediyye* (haz. Âmil Çelebioğlu), İstanbul 1975; a.mlf., *Müntehâ*, Süleymaniye Ktp., Pertev Paşa, nr. 293; Bahâzâde Abdürrahîm, *Lübb-i Müntehâ-yı Fusûs*, TSMK, nr. EH 1251; Taşkoprîzâde, *Şakâik* (trc. Hâki Efendi), TSMK, nr. H 1263, vr. 79^a; Mevdî, *Şakâik Tercümesi*, TSMK, nr. A 1596, vr. 129^b; Âlî, *Künhü'l-ahbâr*, Millet Ktp., nr. 4225, I, vr. 75^b; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, III, 401, 417; V, 232, 320; İsmâil Hakkî Bursevî, *Ferahu'r-rûh*, Bulak 1252; Ahmed Hasib Efendi, *Silkü'l-leâli Âli Osmân*, İÜ Ktp., TY, nr. 104, vr. 135^b; Müstakimzâde, *Mecelletü'n-Nisâb*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 628, vr. 152^a, 287^b; a.mlf., *Menâkıb-ı Ahvâl-i Melâmiyye*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Şer'iyye, nr. 105; Süleyman Köstendilî, *Bahrü'l-velâye*, Süleymaniye Ktp., H. Hüsnü Paşa, nr. 579, vr. 282^a; Gövsa, *Türk Meşhurları*, s. 19; Advâr, *Osmanlı Türklerinde İlim*, s. 14; Gibb, *HOP*, I, 389 vd.; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II, 598; Ayverdi, *Osmanlı Mimârîsi II*, s. 493 vd.; Fuat Bayramoğlu, *Hacı Bayram-ı Veli*, Ankara 1983, I, 30-31; Franz Taeschner, "Osmanlılarda Coğrafya", *TM*, II (1926), s. 271; Âmil Çelebioğlu, "Yazıcı Salih ve Şemsiyyesi", *Atatürk Üniverstesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, sy. 1, Erzurum 1976, s. 171-218; "Ahmet Bîcan", *TA*, I, 250-251; "Ahmed Bîcan", *İA*, I, 181-182; a.mlf. - Kemal Eraslan, "Yazıcı-oğlu", *İA*, XIII, 366 vd.; V. L. Ménage, "Bidjân", *EL* (İng.), I, 1202.

